

Yayın Geliş Tarihi/The Arrival Date 04.08.2016

Yayına Kabul Tarihi/Acceptance Date 06.12.2016

Hasan ÖZER* -Hatice ÇAM**

Ahmedî'nin “*Fî Kâfiyetü's Sîn Der-Medh-İ Emîr Sül mân*” Adlı Methiyesinin Dil Özelliği Açısından İncelenmesi

Examination of the Eulogy of Ahmedî's Named “*Fî Kâfiyetü's Sîn Der-Medh-i Emîr Sül mân*” in Terms of Language Characteristics

ÖZET

Ahmedî, XIV. yüzyıl Beylikler Döneminde yaşamış şair ve yazarlardandır. Asıl adı kaynaklarda farklılık göstermektedir. Bazı kaynaklarda Taceddin İbrahim bin Hızır'a dayandırılarak adının İbrahim, lakabının Taceddin, baba adının Hızır olduğu geçmektedir. XIV. ve XV. yüzyıllarda beylikler arasında yaşanan mücadeleye rağmen şair ve sanatkarlar himaye edilmiştir. Ahmedî de himaye edilen şairlerden birisidir. Ahmedî'nin ilk eğitimini tamamladıktan sonra Mısır'a gittiği ve orada öğrenimine devam ettiği kaynaklarda verilen bilgiler arasındadır. Bununla birlikte Ahmedî'nin Mısır dönüşünde Germiyan Beyi Süleyman Şah'a intisap ettiği ve yakın dostu olduğu kaynaklarda yer almaktadır. Bu nedenle eserlerinin çoğunu Emir Süleyman'a sunduğu söylenilmektedir. *İskender-nâme* adlı eserine sonradan eklemeye yapmış ve daha sonraları yazmış olduğu *Cemşid ü Hurşid* ile *Tervihü'l-Ervâh* adlı mesnevilerini Emir Süleyman'a sunmuştur. Müellifin Emir Süleyman'a sunduğu eserleri dışında *Divân*, *Esrâr-nâme Çevirisi*, *Mirkatü'l-Edeb* adlarını taşıyan eserleri de vardır. Ahmedî'nin dili yaşadığı dönemin dil özelliğini yansıtır. Ahmedî'nin geride bıraktığı eserlerinin Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini görmek açısından dikkate değer olduğu aşikârdır. Türk yazı dilinin tarihî dönemlerinin izlerini sürmek bakımından dönem eserlerini farklı bakış açıları ile ele almak gerekmektedir. Bu nedenle Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini anlamak açısından Ahmedî'nin eserini incelemek yerinde olacaktır kanaatindeyiz. Bilhassa gerek ortaya çıktığı dönemde gerekse kendisinden sonraki devirleri dolaylı ya da doğrudan etki altında bırakmış müellifler ve onların eserleri üzerinde yürütülen çalışmaların önemi ortadadır. Ahmedî, XIV. asrın önemli şairlerinden olduğu için hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar çoğunlukla hayatı ve edebî kişiliği hakkındadır. Bu çalışma Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliğinin daha iyi anlaşılmasını sağlama amacıyla yapılmıştır. Çalışmada öncelikle Ahmedî ve eserleri hakkında bilgi verilecek, ardından dönemin dil özellikleri hakkında bilgi verilerek metin üzerinde uygulamalı bir inceleme çalışması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmedî, Eski Anadolu Türkçesi, Oğuzca, XVI. yüzyıl, Ahmedî Divanı.

* Yazışılan Yazar/Correspondence Author Yrd. Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. hasanozer71@gmail.com

** Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. htc_cam94@hotmail.com

ABSTRACT

Ahmedî is one of the poets and authors who lived in 16th century Beylics Period. His real name differs in sources. Based on Taceddin İbrahim bin Hızır, some sources state that his name is İbrahim, his nickname is Taceddin and his father's name is Hızır. Despite the struggle between the beylics in 14th and 15th centuries, the poets and the artists were patronised. Ahmedî is one of the poets who were patronised as well. It is also mentioned in sources that following his primary education, Ahmedî went to Egypt and furthered his education there. In addition to this, sources also state that leaving Egypt, Ahmedî initiated to Germiyan Bey Suleyman Shah and they were close friends. For this, it can be said that he presented most of his works to Emir Suleyman. He presented İskendernâme, by making additions to it and the mesnevis names Cemşid ü Hurşid ile Tervihü'l-Ervâh later on. Apart from the author's works which were presented to Emir Suleyman, he also has works named Dîvân, Esrâr-nâme Çevirisi, Mirkatü'l-Edeb. Ahmedî's language reflects the phonetic features of his age. It is believed that his works are noteworthy in observing the phonetic features of the Old Anatolian Turkish. It is necessary to approach to the works of the era with different perspectives so as to trace the historic periods of the Turkish written (literary) language. Thus we believe that in order to understand the phonetic features of the Anatolian Turkish, it will be valid to study Ahmedî's work. Above all, the importance of the continuous studies on the authors and their works both in the period of their emergence and the ones who affected the latter periods in a direct or indirect way is obvious. As Ahmedî is one of the important poets of the 14th century, there have been numerous studies on him. These studies are mostly about his life and literary career. The aim of this study is to secure a better understanding of the phonetic features of Old Anatolian Turkish. Firstly, information on Ahmedî and his works will be presented and following this, phonetic features of the period will be explained and analysed by practice on the text.

Keywords: Ahmedî, Old Anatolian Turkish, Oghuz Language, XVI. Century, Ahmedî's Divan.

Giriş

Ahmedî XIV. yüzyıl Beylikler Dönemi şair ve yazarlarından. Döneminin en fazla eser veren âlim bir şairidir. Asıl adı kaynaklarda farklılık göstermektedir. Bazı kaynaklarda Taceddin İbrahim bin Hızır'a dayandırılarak adının İbrahim, lakabının Taceddin, baba adının Hızır olduğu geçmektedir. Ahmedî'nin doğum yılı ve doğduğu yer kesin olarak bilinmemektedir. Ölüm yılı hakkında da kesin bir tarih olmamakla birlikte 1334-35 tarihleri tahmin edilmektedir. Eserlerinin çoğunu Emir Süleyman'a sunmuştur. *İskender-nâme* adlı eserine sonradan eklemeye yapmış ve daha sonraları yazmış olduğu *Cemşid ü Hurşid ile Tervihü'l-Ervâh* adlı mesnevilerini Emir Süleyman'a sunmuştur. Emir Süleyman'a sunduğu eserler dışında *Dîvân*, *Esrâr-nâme Çevirisi*, *Mirkatü'l-Edeb* adlarını taşıyan eserleri de vardır. Ahmedî ömrünün uzun bir bölümünü Germiyanogulları'nın himayesinde geçirmesine rağmen dili Selçuklu ve Beylikler Dönemi Türkçesinden çok Osmanlı Türkçesine yakındır¹.

Ahmedî, Eski Anadolu Türkçesi dönemi müelliflerinin dikkate değer ve kıymetli isimlerindedir. Eseri incelemeye geçmeden önce Eski Anadolu Türkçesi ve ses özelliği hakkında bilgi vermek daha doğru olacağı düşüncesindeyiz. Anadolu'da Türkçe, belirli özellikler bakımından birkaç devreye ayrılmıştır. Çalışmamızda konu itibarıyla devirlerin ilki olan Eski Anadolu Türkçesi üzerinde durulacaktır.

Eski Anadolu Türkçesinin XIII. ve XIV. yüzyıllar arasında Anadolu bölgesinde Oğuzcaya bağlı olarak kurulup gelişen bir yazı dili olduğu kabul görmüştür. Eski Anadolu Türkçesi için, Osmanlı Devletinin kuruluşundan önceki Anadolu Selçukluları ve Beylikler dönemlerini de içine aldığından, *Almanca Altosmanische* kelimesinin karşılığı olan ‘‘Eski Osmanlıca’’ terimi de kullanılmıştır. Hatta bazı dilciler, Eski Anadolu Türkçesi ifadesinin, Anadolu dışındaki Osmanlı şehirlerinde meydana getirilen

¹ Detaylı bilgi için bkz. Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2009; Hatice Şahin, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.

eserleri içine almadığını ileri sürerek, bunun yerine “Tarihî Türkiye Türkçesi” terimini kullanmanın daha isabetli olacağını ifade etmektedirler. Ancak gerek “Eski Osmanlıca” gerek “Tarihî Türkiye Türkçesi” şeklindeki adlandırmalar fazla yaygınlık kazanmamıştır. İlmî açıdan bu dönemi en iyi ifade eden adlandırmanın Eski Anadolu Türkçesi olduğu kabul edilmiş ve bugün Türkiye Türkolojisinde bu isim yaygınlık kazanmıştır². Eski Anadolu Türkçesi Batı Türkçesinin ilk ayağını oluşturur. Bu yazı dilinin kurulması ile Oğuz Türkçesinin ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı açısından Eski Türkçe ile ortaklaşan yanları dışında, özellikle Doğu Türkçesinden büyük ölçüde ayrılmış olan özellikleri bütün ayrıntıları ile gün ışığına çıkmıştır³. Oğuzca, yazı diline XIII. yüzyıldan sonra geçme fırsatı bulmuştur. Oğuzlar, kendilerine özgü lehçeleri olmasına karşın edebî dil olarak yüzlerce yıl Orta Asya’daki ortak yazı dilini kullanmışlardır⁴. Eski Anadolu Türkçesi ile Oğuzca arasındaki ilişkiyi Karahan şöyle ifade etmiştir: Gerek Eski Anadolu Türkçesi, gerekse Anadolu ağızları, Oğuzcanın karakteristik özelliklerini taşır. Meselâ Kâşgarlı’nın Oğuzca için zikrettiği $t > d$, $d > y$ değişimleri, kelime başında $b > m$ değişiminde b ’lerin korunması, g düşmesi gibi özellikler, Eski Anadolu Türkçesinde ve Anadolu ağızlarında ortaktır. Eski Anadolu Türkçesinde, meselâ görülen geçmiş zaman ve bazı hâl eklerindeki d ’li şekiller, sadece ağızlarda değil imlâya rağmen bugün aydın konuşmasında bile yaşamaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde kelime başında $k > g$ değişiminin varlığı, bazı eserlerde kullanılan özel işaretlerle (*üç noktalı kef*, *çift keşideli kef*) anlaşılıyor. Eski Anadolu Türkçesi, bu bakımdan da Anadolu ağızlarıyla birleşir. Bütün bu özelliklerin, Oğuzcayı karakterize ettiği için Eski Anadolu Türkçesi ve Anadolu ağızlarında ortak olması tabiidir⁵.

Eski Anadolu Türkçesi döneminin başlangıcı ve nihyeti; isimlendirilmesi; tarihî devirleri hakkında birbirinden farklı yorumlar yapılsa da Anadolu’da Arapça ve Farsça ile de bir müddet mücadele eden Oğuzca, XIII. yüzyıldan günümüze edebî dil ürünleri vermiştir⁶. Eski Anadolu Türkçesini Anadolu’da cereyan eden sosyal ve siyasal gelişmeleri dikkate alarak tarihî dönemleri bakımından üç döneme ayırmak mümkündür:

- 1- Selçuklular Dönemi
- 2- Anadolu Beylikleri Dönemi
- 3- Osmanlılar Dönemi⁷

Anadolu, Malazgirt zaferini müteakiben siyasî, demografik ve kültürel bakımdan Türkler lehine önemli gelişmelere tanıklık etmiştir. Malazgirt Savaşına katılan Türkmen

² Mustafa Özkan vd., *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006, s. 127-128.

³ Zeynep Korkmaz, “Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri”, *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı*, Kanyılmaz Matbaası, İzmir, 2005, s. 474.

⁴ Gürer Gülsevin-Erdoğan Boz, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013, s. 3.

⁵ Leyla Karahan, “Eski Anadolu Türkçesinin Kuruluşunda Yazı Dili-Ağız İlişkisi”, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 1/1, s. 3.

⁶ Gürer Gülsevin-Erdoğan Boz, *a.g.e.*, s. 3.

⁷ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 59-85.

beyleri ele geçirdikleri bölgelerde hâkimiyetlerini ilan etmeye başlamışlardır⁸. Anadolu'nun siyasi tarihinde Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından Osmanlı Devleti'nin imparatorluk haline gelmesine kadar geçen döneme ‘Beylikler Devri’ adı verilmektedir⁹. Türkçe yazı dili olarak kuruluşunu bu devirde gerçekleştirir. Eser sayısı bakımından oldukça başarılı bir dönemdir.

XIV. yüzyıl, dil özelliklerinin geçişler yaşadığı bir dönem olmasının yanında dinî inanç açısından da geçişlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu nedenle dönem eserleri dinî ve öğretici özelliklerde taşımaktadır. Bu eserlerin dili çok sade, ifadeleri halkın kolaylıkla anlayabileceği açıklıktadır. Yabancı kelime, tamlama ve gramer şekillerine zaman zaman sözü edilen örneklerde rastlanmakla birlikte Türkçe yazmak ve tercümelerde halkın anlayabileceği sade bir dil ve üslup kullanmak onların başlıca özelliği idi¹⁰. Bu dönemin önde gelen edebiyat öncüleri: Ahmedî, Âşık Paşa, Celâlüddin Hızır, Erzurumlu Darîr, Gülşehrî, Hoca Mes’ud, Kadı Burhaneddin, Kul Mes’ud, Şeyhoğlu’dur.

Yaşadığı dönemde en kıymetli eserler vücuda getiren müelliflerden biri olan Ahmedî'nin en önemli eserlerinden biri çalışmamıza konu olan methiyeyi de içeren Ahmedî Divanı’dır. Mine Mengi, Ahmedî'nin Divan’ı hakkında şu bilgileri vermektedir: Ahmedî Divanı, kasideler, gazeller, terkib-i bend ve terci-i bendlerden oluşan hacimli bir divandır. Elde bulunan dört el yazma nüshanın en eski tarihli II. Murat adına yazılmıştır. Ahmedî Divanı üzerine iki doktora çalışması yapılmış olup ilk bilimsel çalışma Tunca Kortantamer’inkidir. Bu çalışmada Ahmedî'nin hayatı, eserleri tanıtılmış ve Divan edebi yönden değerlendirilmiştir. Ayrıca Yaşar Akdoğan da Ahmedî Divanı’nın tenkitli metnini hazırlamış ve eserin dil özelliklerini incelemiştir¹¹. Ahmedî Divanı içerisinde yer alan *Fî Kafiyetü's-Sîn Der-Medh-i Emîr Sülmân* adlı methiyeyi dil özellikleri bakımından ele almaya gayret ettiğimiz çalışmamız sonucunda elde ettiğimiz neticeleri bu bölümde vereceğiz. İnceleme kısmında incelenen Türkçe olmayan kelimelerin milliyetleri ve anlamları parantez içerisinde gösterilecektir. Çalışma boyunca Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan, Yaşar Akdoğan’ın hazırladığı Ahmedî Divanı isimli eser esas alınacak, buradaki okuma ve imlaya müdahale edilmeyecektir.¹²

Fî Kafiyetü's-Sîn Der-Medh-i Emîr Sülmân

Şubh-dem aldı eline kadeh-i zer nergis

N’ola mahmûr-durur içti-se sâgar nergis (XLV/1)

“Aldı” kelimesindeki “-dİ” eki her zaman ötümlü şekildedir ve daima düz vokallidir. Kelime damak ve dudak uyumlarına uymaktadır.

⁸ Ali Akar, *Türk Dili Tarihi*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 257.

⁹ Hatice Şahin, *a.g.e.*, s. 21.

¹⁰ Mustafa İsen vd., *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011, s. 74.

¹¹ Mine Mengi, *a.g.e.*, s. 89-90.

¹² Yaşar Akdoğan, *Ahmedî Divanı*, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10591,ahmedidivaniyasa_rakdoganpdf.pdf?0 Erişim Tarihi: 30.11.2016

“*N’ola*” kelimesinde hece düşmesi görülür. Kelime *ne ola* şeklindedir. Şairin aruza uydurmak için bu şekilde yazdığı düşünülebilir.

“*Maḥmûr* (*Ar. Sarhoşluktan veya uykudan oluşan sersemlik*), *sâġar* (*F. İçki kadehi*)” kelimelerinde uzun vokallerin korunduğu görülmektedir.

“*İçti-se*” kelimesinde vokal düşmesi görülmektedir. “-IsA” eki kelimeye eklenirken “-I” sesi düşmüştür. Kelimenin hem dudak uyumuna hem de damak uyumuna uyduğu görülür.

“*Eline*” kelimesinde bulunan “+A” yönelme hali eki Eski Türkçede “+gA” şeklindedir ve zaman içinde “g” sesi düşmüş ek bu halini almıştır. Kelime damak uyumu ile dudak uyumuna uyduğu görülür.

Topraga dökdi ne kim naġdi var-ısa zer ü sîm
Çünkü nûş itdi çemende mey-i aşfer nergis (XLV/2)

“*Topraġa*” kelimesinde Eski Türkçede yönelme hali eki olan “+gA” ekinin başında bulunan “g” sesi düşerken kelimedeki yönelme hali eki damak ve dudak uyumuna uyarak eklenmiştir.

“*Dökdi*” kelimesindeki “-dI” ekinde ötümlüleşme görülür. Ek Eski Anadolu Türkçesinde kalıplaşmış şekilde ötümlü ve düz vokallidir. Kelimedeki dudak uyumuna aykırılık olmasına rağmen damak uyumuna uygunluk vardır.

“*Çünkü* (*F. Madem ki*)” kelimesinde son seste bulunan “+kI” eki düz vokalli olarak görülür. Günümüzde ekin vokali yuvarlak şekilde de görülür.

“*İtdi*” kelimesinde “-dI” eki ötümlü şekilde görülür ve ekin vokali daima düz şeklindedir. “-it-” fiili günümüzde “-et-” şeklinde kullanılır. Bu kelime damak uyumuna ve dudak uyumuna uymaktadır.

“*Çemende* (*F. Otlarla örölü yer*)” kelimesinde bulunan “+dA” isim işletme eki daima ötümlü şekilde görülmektedir.

“*Sîm* (*F. Gümüş*), *nûş* (*F. İçki içen*)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

Virür uş necm ü şecerden görene dürlü nişân
Şâh üstinde niçe ki ola muşavver nergis (XLV/3)

“*Virür*” kelimesinde “vir-” fiiline eklenen “-Ur” ekinin vokali bu kelimedeki yuvarlak şekilde kullanılmıştır. Ek vokali çoğunlukla dar-yuvarlak, bazen geniş-düz, nadiren dar-düz olarak kullanılmıştır. Kelime damak uyumuna uymakta fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“*Dürlü*” kelimesi ötümlü şekilde görülür, kelime bugün ötümsüz olarak “türlü” şeklindedir. “+IU” isimden isim yapım eki daima yuvarlak vokallidir. Kelime damak ve dudak uyumlarına uymaktadır.

“*Üstinde*” kelimesinde bulunan teklik 3. tekil şahıs iyelik eki olan “+I” daima düz

şekildedir. Bugün bu ekin vokali yuvarlak şekilde de kullanılmaktadır. Kelime damak uyumuna uyar ancak dudak uyumuna uymaz.

‘‘Şecerden’’ kelimesinde bulunan isim işletme eki ‘‘+dAn’’ daima ötümlü olarak görülür.

‘‘Görene, niçe, ola’’ kelimelerinin damak uyumu ile dudak uyumuna uyduğu görülür.

‘‘Nişân (F. İz, eser), şâh (F. Padişah, hükümdar)’’ kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Nâfe-i müşg gibi oldu mutayyeb gül-zar
Micmere saldı meger ‘ûd-ıla ‘anber nergis (XLV/4)***

‘‘Micmere (Ar. Buhurdan, mumluk)’’ kelimesinde yönelme hali eki olan ‘‘+A’’ eki Eski Türkçede ‘‘+gA’’ şeklindedir ve bu dönemde ekin ‘‘g’’ sesi düşmüştür.

‘‘Saldı’’ kelimesinde bulunan fiil işletme eki ‘‘-dI’’ daima düz vokalli ve ötümlü şeklindedir. Kelime hem damak hem de dudak uyumuna uymaktadır.

‘‘Oldu’’ kelimesinde bulunan görülen geçmiş zaman eki ‘‘-dU’’ daima ötümlü şeklindedir. Kelime damak ve dudak uyumuna uymaktadır.

‘‘Gibi, meger’’ kelimelerinin dudak ve damak uyumlarına uydukları görülür.

‘‘Nâfe (F. Misk), ‘ûd-ıla (Ar. Ağaç, odun)’’ kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Bezm-içün şâh-ı reyâhîn çü gül-istâna gelür
N’ola altundan eger düzdi-se micmer nergis (XLV/5)***

‘‘Gelür’’ kelimesinde ‘‘-Ur’’ eki yuvarlak şekillidir ve bu ek çoğunlukla dar-yuvarlak, bazen geniş-düz, nadiren de dar-düz şekilde kullanılır. Kelime damak uyumuna uyar ancak dudak uyumuna uymaz.

‘‘Altundan’’ kelimesi Eski Türkçedeki şeklini korumuştur ve bugün bu kelime ‘‘altından’’ şeklindedir. Kelimede bulunan isim işletme eki ‘‘+dAn’’ daima ötümlü şeklindedir. Kelime damak uyumuna uymaktadır. Fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

‘‘Düzdi-se’’ kelimesinde ‘‘düz-’’ fiiline gelen ‘‘-dI’’ eki daima düz vokalli ve ötümlü şeklindedir. Ekin vokalinin bugün yuvarlak şekilleri de bulunur. ‘‘-sA’’ eki damak uyumuna uygun olarak eklenmiştir. Kelime damak uyumuna uymakta ancak dudak uyumuna uymamaktadır.

‘‘Eger’’ kelimesi damak ve dudak uyumlarına uyar.

‘‘Reyâhîn (Ar. Reyhanlar), gül-istâna (F. Gül bahçesi)’’ kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Sebze içinde nazar eyleyene nüzhet-içün
Yıldırar şöyle ki bu gökdeki ahter nergis (XLV/6)***

“İçinde” kelimesinde bulunan isim işletme eki “+dA” ötümlü olarak kalıplaşmış şekilde görülür. Kelime damak ve dudak uyumlarına uyar.

“İçün” kelimesinin son vokali bu dönemde yuvarlak vokal şeklinde görülür. Daha sonraki dönemlerde “i” şeklinde görülmektedir. Kelime damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna uymaz.

“Gökdeki” kelimesinde bulunan “+dA” isim işletme eki daima ötümlü şekilde kullanılmıştır. Kelime damak uyumuna ve dudak uyumuna uygundur.

“Eyleyene, yıldırar, şöyle” kelimeleri hem damak hem de dudak uyumuna uymuşlardır.

**Şekl-i hey’etde nedür çetr-i Ferîdûn lâle
‘Vaz’-ı sûretde nedür tâc-ı Sikender nergis (XLV/7)**

“Nedür” kelimesinde bulunan “+dUr” bildirme eki daima ötümlü şekilde görülmektedir. Kelime damak uyumuna uygundur ancak dudak uyumuna aykırıdır.

“Hey’etde (Ar. Görünüş, şekil)” kelimesinde ve “sûretde (Ar. şekil)” kelimesinde bulunan “+dA” isim işletme eki daima ötümlü şekildedir.

“Ferîdûn, lâle (F. Zambakgillerden bir çiçek türü), sûret (Ar. şekil), tâc (Ar. Süslü başlık)” kelimeleri asıllarına uygun şekilde imla edilmektedir.

**Gül ü hem lâle müverred ferah-ıla iy ‘aceb
Ne sebebden-durur olduğı müza‘fer nergis (XLV/8)**

“Olduğı” kelimesinde bulunan “-dUk” fiilden isim yapım eki bu dönemde daima yuvarlak vokalli kullanılmıştır. Kelime damak uyumuna uymakta fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“Lâle (F. Zambakgillerden bir çiçek türü)” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

**Sebeb oldır ki gözün açubanın gördi yakîn
Ki olmayısar nite kim serv¹³ mu‘ammer nergis (XLV/9)**

“Oldır” kelimesinde bulunan “-dIr” eki bu kelimeye düz vokalli kullanılmıştır. Kelime damak uyumuna uyar ancak dudak uyumuna uymaz.

“Olmayısar” incelediğimiz metinde bu kelime de “y” yardımcı ses bulunmaktadır.”-IsAr ekinden önce sesli bir harf geldiği için ekten önce bir “y” sesi getirilmiştir. Kelime damak uyumuna ve dudak uyumuna uyar.

“Açubanın” kelimesinde bulunan “-UbAn” fiilden isim yapım eki EAT dönemine ait bir ektir. Kelimeye bulunan “+(I)n” isim işletme ekinin vokali hem düz hem yuvarlak şekilde kullanılmakla birlikte bazı kelimelere uyum dışı gelen eklerdendir. Kelimeye düz

¹³ Esas aldığımız çalışmada “ser u” şeklinde okunmuş olan bu kelimeyi “serv” şeklinde okuduk.

vokalli şekilde eklenmiştir. Kelime hem damak hem dudak uyumuna uymaktadır.

“Gördi” kelimesinde bulunan “+dI” geçmiş zaman eki bu dönemde daima düz vokallidir. Kelime damak uyumuna uyar ancak dudak uyumuna uymamaktadır.

“Yakîn (Ar. Sağlam bilgi)” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

***Tâze vü zinde-dil ü hurrem ü handan-ruhdur
Oduñ içinde meger oldı semender nergis (XLV/10)***

“Ruhdur (Ar. Can, nefes)” kelimesindeki “+dUr” bildirme eki daima ötümlü olduğu gibi vokali de her zaman yuvarlak şekillidir.

“Tâze (F. Yeni çıkmış)” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

***Kibr idüp felege başını indürmedügi
Geydügi-y-içün ola tâc-ı müzevver nergis (XLV/11)***

“İdüp” “-(U)p” zarf-fiil ekinin vokali yuvarlak şekilde kullanılmıştır. Kelime damak uyumuna uyar ancak dudak uyumuna aykırıdır.

“Başını” kelimesi damak ve dudak uyumlarına uymaktadır.

“İndürmedügi, geydügi” kelimelerinde bulunan “-dUk” fiilden isim yapım eki daima yuvarlak vokalli görülür. Kelimeler damak uyumuna uyar ancak dudak uyumuna uymamaktadır.

***Meclisinde gülün uş almış eline def-i zer
Ohya bülbül-ile hoş gazeli ter-nergis (XLV/12)***

“Meclisinde (Ar. toplantı)” kelimesinde bulunan “+dA” isim işletme eki daima ötümlü şekilde görülmektedir.

“Almış, eline” kelimeleri hem damak hem de dudak uyumuna uyarlar.

“Gülün” kelimesinde bulunan “+Un” ilgi durumu eki daima yuvarlak vokallidir.

“Gazeli (Ar. sararan yaprak)” kelimesinde bulunan “+I” belirtme eki Eski Türkçedeki “+(I)g” belirtme durum ekinin “g” sesinin düşmesi sonucu oluşmuştur.

***Beñzeze gözlerüñe sinüñ iy dil-ber nergis
Ger kemañ-keş ola vü mest ü dil-âver nergis (XLV/13)***

“Beñzeze” kelimesindeki “ñ” sesi “ng” şeklindedir fakat bu dönemde iki harfin kaynaşması sonucu oluşan “ñ” şeklinde yazılmıştır. Kelime hem damak hem de dudak uyumuna uyar.

“Gözlerüñe” kelimesinde bulunan “+Uñ” isim işletme eki her zaman yuvarlak vokallidir. Kelime damak uyumuna ve dudak uyumuna uymaktadır.

“Sinüñ” kelimesinde bulunan “+Uñ” isim işletme eki daima yuvarlak vokallidir ve

kelime damak uyumuna uymaktadır ancak dudak uyumuna uymamaktadır.

“*Dil-âver* (F. *Cesur*)” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

Gerçi mestânedür ü hûb u hoş u ra'nâdur
Hâşa kim ola gözüñ-ile ber-â-ber nergis (XLV/14)

“*Mestânedür* (F. *Kendinden geçmişçesine*)” kelimesinde bulunan “+dUr” bildirme ekinin vokali daima yuvarlak şekilde görülür.

“*Gerçi, hâşa*” kelimeleri damak ve dudak uyumuna uyarlar.

“*Ra'nâdur* (Ar. *hoş, güzel*)” kelimesinde bulunan “+dUr” bildirme eki daima yuvarlak vokalli şekilde görülür.

“*Gözüñ-ile*” kelimesinde “+Uñ” isim işletme eki daima yuvarlak vokallidir. Kelime damak uyumuna uymakta fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“*Mestâne* (F. *Kendinden geçmişçesine*), *hûb* (F. *güzel*), *ra'nâdur* (Ar. *hoş, güzel*), *ber-â-ber* (F. *birlikte bulunan*)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

Hiç gül-zârûñ içinde gözüñüñ şîvesine
Bitmedi bitmeyiser bir dahûnev-bernergis (XLV/15)

“*Bitmeyiser*” örneğinde bulunan “-IsAr” eki kelimeye gelecek zaman anlamı katar, hem damak hem de dudak uyumuna uyar.

“*Bitmedi*” kelimesinde bulunan fiil işletme eki “-dI” sürekli ötümlü ve düz şekildedir. Kelime damak ve dudak uyumlarına uymaktadır.

“*Gözüñüñ*” kelimesinde bulunan “+Uñ” isim işletme eki daima yuvarlak vokallidir. Kelime hem damak uyumuna hem de dudak uyumuna uymuştur.

“*Gül-zâr* (F. *gül bahçesi*), *şîvesine* (F. *naz, eda*)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

Ƙaldı hayran saçuña şöyle ki reyhân sünbül
Oldı fitne gözüñe şöyle ki 'abher nergis (XLV/16)

“*Ƙaldı*” kelimesindeki “-dI” eki genel olarak düz vokalli karşımıza çıkmaktadır. Kelime damak ve dudak uyumuna uygundur.

“*Şöyle, oldı*” kelimeleri damak uyumuna uymakta, ancak “*oldı*” kelimesi dudak uyumuna uymamaktadır.

“*Saçuña*” kelimesinde bulunan +Uñ isim işletme eki daima yuvarlak vokallidir. +A yönelme durum eki Eski Türkçe’de +gA şeklinde iken zamanla g sesi düşmüş ve ek +A şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Kelime damak uyumuna uygundur ancak dudak uyumuna aykırıdır.

“*Reyhân* (Ar. *güzel kokulu bir bitki*)” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

***Olmasa gözlerünün ‘işvesine valîh ü zâr
Renc-ile olmayadı böyle mu’asfer nergis (XLV/17)***

“*Olmayadı*” kelimesinde Ahmedî Divanı’nda yardımcı ses “y” sesi kullanılmamıştır. Kelimede bulunan fiil işletme eki “-dI” bu dönemde daima düz vokalli ve ötümlü şekilde kullanılmıştır. Kelime damak ve dudak uyumuna uymuştur.

“*Olmasa, böyle*” kelimeleri hem damak hem de dudak uyumuna uymuştur.

“*Valîh (Ar.şaşırmış), zâr (Ar. ağlayan)*” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Gözüm içinde makam itdi hayâli gözünün
Su ahan yirde olur tâze vü hoş-ter nergis (XLV/20)¹⁴***

“*Yirde*” kelimesinde isim işletme eki “+dA” daima ötümlü şekilde kullanılmıştır. Kelime hem damak hem de dudak uyumlarına uyar.

“*İtdi*” kelimesinde bulunan fiil işletme eki “-dI” daima düz vokalli ve ötümlüdür.

“*Ahan*” kelimesi beyit içinde “akan” anlamına gelmektedir. Bundan dolayı -k- > -h- değişiminin olduğu görülmektedir. Bu değişim Eski Türkçeden beri izlenebilir. Kaşgarlı’dan bu yana daha çok Oğuzcanın bir özelliği olarak bilinmektedir. Kelime hem damak uyumuna hem de dudak uyumuna uymaktadır.

“*Hayâli (Ar. düş)*” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

***Ahberin gözlerünün gördi hayâlin düşde
Rûşen ol kim bu sebebden-durur ahver nergis (XLV/21)***

“*Düşde, sebebden (Ar. sebep olmak)*” kelimelerinde bulunan “+dA” ve “+dAn” isim işletme ekleri daima ötümlü şekilleriyle kullanılmıştır.

“*Rûşen (F. parlak)*” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

***Uyhudan kaldı gözün ‘ışk-ıla bu oldu sebab
Yerekân ‘illetine düşdüğü ekser nergis (XLV/22)***

“*Uyhudan*” esas alınan divandaki bu kelime -k- < -h- değişimi görülür. Bu değişim Kaşgarlı’dan bu yana daha çok Oğuzcanın bir özelliği olarak bilinmektedir. Kelime hem damak uyumuna hem de dudak uyumuna uymaktadır.

“*Düşdüğü*” kelimesinde bulunan “-dUK” fiilden isim yapım eki daima yuvarlak vokallidir. Kelime damak uyumuna uyar ancak dudak uyumuna uymaz.

“*Yerekân (Ar. sarılık hastalığı)*” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

¹² Ahmedî’nin esas alınan Divan’ında methiyenin 18. ve 19. beyitleri gösterilmemiştir. Çalışmamızda da ilgili eserdeki beyit numaralandırılması esas alınmıştır.

***Hasretinden olur ecvef bigi mu'telü'l-'ayn
Gözlerüñ nüshasın itdükçe muharrer nergis (XLV/23)***

“İtdükçe” kelimesi damak uyumuna uymakta ancak dudak uyumuna uymamaktadır.

“Hasretinden (Ar. özlem tutku)” kelimesinde kullanılan isim işletme eki “+dAn” daima ötümlü şekildedir.

***Dürr u zerden urınur tâc ki ola lâle bigi
Melik-i memlekete cân-ıla çâker nergis (XLV/24)***

“Urınur” kelimesinde bulunan –In fiil işletme eki hem düz hem yuvarlak vokalli olarak kullanılmaktadır. Bu kelime düz şekilde kullanılmıştır. Kelimede bulunan “-Ur” fiil işletme eki daima yuvarlak vokallidir. Kelime damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna aykırıdır.

“Cân (F. ruh), çâker (F. köle)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Mîr Sülmân şeh-i kişver ki ayagı toprağına
İrüp oldu zer u sîm-ile tüvân-ger nergis (XLV/25)***

“İrüp” kelimesinde bulunan “-Up” fiilden isim yapım ekinin vokali daima yuvarlak şekildedir. Kelime damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“Toprağına” kelimesi damak ve dudak uyumuna uymaktadır.

“Sülmân (Ar. erkek ismi), tüvân-ger (F. zengin)” kelimelerinde uzun vokaller korunmuştur.

***Gerçi bî-bâr-durur serv bigi emr itseñ
Hâr u ney bigi bitüre gül ü şekker nergis (XLV/26)***

“Bitüre” kelimesinde bulunan “-Ur” fiilden fiil yapım ekinin vokali daima yuvarlak şekilde kullanılır. Kelime damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“Gerçi, itsen” kelimeleri damak uyumuna ve dudak uyumuna uymaktadır.

“Hâr (F. diken), bî-bâr (F. sıkıntı olmayan)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Ger himâyet idesin bâga budur rûşen kim
Müşterî ola gül ü zühre-i ezher nergis (XLV/27)***

“İdesin” kelimesinin de bulunan “+sIn” kişi eki daima düz vokallidir. Kelime hem damak uyumuna hem de dudak uyumuna uymaktadır.

“Bâga (F. bahçe), müşterî (Ar. alış verişe gelen), himâyet (Ar. koruma) rûşen (F. parlak)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

**Ger ‘inâyet nazarın ider-iseñ bir lahza
Ola ser-verlerüñ a‘yânına ser-ver nergis (XLV/28)**

“Ser-verlerüñ” kelimesinde bulunan “+Uñ” isim işletme eki daima yuvarlak vokallidir.

“İnâyet (Ar. iyilik), a‘yânına (Ar. gözler)” kelimesinde uzun vokaller korunmaktadır.

**Hasmuñuñ cânunadır çekdüğü hançer süsen
Düşmenüñ kaçdımadur geydügi miğfer nergis (XLV/29)**

“Kaşdımadur (Ar. önceden tasarlamak)” kelimesinde bulunan “+dUr” bildirme ekinin vokali daima yuvarlak ve ötümlü şekilde kullanılır.

“Düşmenüñ (F. düşman)” kelimesinde bulunan “+Uñ” isim işletme ekinin vokali daima yuvarlak şekildedir.

“Çekdüğü” kelimesinde bulunan fiilden isim yapım eki “-dUk” eki daima yuvarlak şekilde kullanılmıştır. Kelime damak uyumuna uymakta ancak dudak uyumuna uymamaktadır.

“Cânundur (F. ruh), süsen (Ar. su çiçeği)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

**Gözini çeşme-i hûrşîd bigi rûşen ide
Kılsa işigüñ tozunı sürme-i agber¹⁵ nergis (XLV/30)**

“İşigüñ” kelimesinde bulunan “+Uñ” isim işletme eki daima yuvarlak vokallidir. Kelime damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna uymaz.

“Gözini” kelimesi damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna uymaz.

“Hûrşîd” kelimesinde uzun vokaller korunmuştur.

**Getürür qahruñuñ i‘sârı-y-ıla âb âteş
Bitürür lutfuñuñ âsârı-y-ıla âzer nergis (XLV/31)**

“Getürür” kelimesinde bulunan “-Ur” fiil işletme ekinin vokali daima yuvarlak şekildedir. Kelime damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna uymaz.

“Kahruñuñ (Ar. güç), lutfuñuñ (Ar. iyi muâmele)” kelimelerindeki “+Uñ” isim işletme ekinin vokali daima yuvarlaktır.

“Âb (F. su), âsâr (Ar. eserler), âteş (F. yakıcı), âzer (F. ateş)” kelimelerinde uzun vokaller korunmuştur.

**Hulkuñuñ râyihâsın aldı şabâdan bir dem
Nefesin anuñ-ıçun itdi mu‘anber nergis (XLV/32)**

¹⁵ Kaynak eserde “agyber” olarak okunan kelimeyi “agber” şeklinde okuduk.

“İtdi” kelimesindeki “-dI” fiil işletme eki, her zaman ötümlü ve vokali yuvarlak şekilde görülür. Kelime hem damak hem dudak uyumuna uymaktadır.

“Şabâdan (Ar. rüzgâr)” kelimesinde bulunan “+dAn” isim işletme eki daima ötümlü şekilde kullanılmaktadır.

“Râyihâsın (Ar. koyu), şabâdan (Ar. rüzgâr)” kelimesinde uzun vokaller korunmuştur.

**Bahtuña ger şıgınuş tıgi ala sūsenden
Düşmenüñ leşkerine ola muzaffer nergis (XLV/33)**

“Şıgınuş” kelimesindeki “-Up” zarf-fiil ekinin vokali daima yuvarlak şekildedir. Kelime damak uyumuna uymaktadır fakat dudak uyumuna uymaz.

“Sūsende (Ar. su çiçeği)” kelimesinde bulunan “+dAn” isim işletme eki daima ötümlü şekildedir.

“Tıg (F. kılıç), sūsên (Ar. su çiçeği)” kelimelerinde uzun vokal korunmaktadır.

**Ayet-i nûr-durur aduñ anı itmeye sevâd
Gözünün kıldı beyâzın verağ-ı zer nergis (XLV/34)**

“Gözünün” kelimesinde bulunan “+I” 3. tekil kişi eki sadece düz şekilde kullanılır. Kelime damak uyumuna uymakta fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“Beyâzın” kelimesinde iyelik ekinden sonra getirilen “-n” eki yönelme durumu eki görevindedir.

“Anı, itmeye, kıldı” kelimeleri hem damak hem dudak uyumuna uymaktadır.

“Nûr (Ar. ışık), sevâd (Ar. karalık), beyâz (Ar. aklık)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

**Çün çiçek bigi kenîz oldu sera-perdeñde
Lâyık ol kim urına başına efser nergis (XLV/35)**

“Sera-perdende (Ar. toprak)” kelimesinde bulunan “+dA” işletme eki daima ötümlü şekildedir.

“Kenîz (F. cariye), lâyıık (Ar. yakışan)” kelimelerinde uzun vokaller korunmuştur.

**Ger zer ü sîm ü eger dürr eger pîrûze
Hâk ider varlıgını yoluna yik-ser nergis (XLV/36)**

“Varlıgını” kelimesinde yer alan “+IIğ” isim işletme eki daima düz vokallidir. Kelime hem damak hem de dudak uyumuna uymaktadır.

“İder” kelimesi damak ve dudak uyumlarına uyar.

“Yoluña” kelimesinde yer alan “+Uñ” isim işletme ekinin vokali daima yuvarlak

şekildedir. Kelime hem damak uyumuna hem de dudak uyumuna uymaktadır.

“*Sîm* (F. gümüş), *hâk* (F. toprak), *pîrûz* (F. kutlu)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Ayağûn toprağuna ‘âşık olupdur ne aceb
‘İşk derdinden eger oldı-sa asfer nergis (XLV/37)***

“*Toprağuna*” kelimesinde kullanılan +U isim işletme eki daima yuvarlak vokallidir. +A yönelme durumu eki Eski Türkçede +gA şeklindedir. g sesinin düşmesi sonucu bu şekilde kullanılmaktadır. Kelime damak uyumuna uymakta fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“*Derdinden* (F. acı)” kelimesinde bulunan “+I” eki daima düz vokallidir ve “+dAn” isim işletme eki daima ötümlü şekildedir..

“*Âşık* (Ar. sevgiye tutulan), *ayağûn*” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***Ahmedî medhuñi yazduhda anuñ nüshaların
Tâc ider başına Muşhaf bigi anı her nergis (XLV/38)***

“*Yazduhda*” fiilden isim yapım eki olan “-dUk” Ahmedî'nin esas alınan divanında “-duh” şeklinde yazılmıştır. Bu ek her zaman ötümlü ve vokali yuvarlak şekilde kullanılır. Esas alınan divandaki bu ekte -k- < -h- değişimi vardır. Bu değişim Eski Türkçeden beri görülmektedir. Oğuzcaya ait bir özelliktir. Ek “-dA” bulunma durum eki ile birlikte kullanılarak eklendiği kelime zarf-fiil görevi üstlenmektedir. Kelime damak uyumuna uymakta fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“*Nüşaların*” kelimesinde de çokluk eki sonrasında kullanılan iyelik ekinden sonra getirilen “-n” eki yönelme durumu görevindedir.

“*Ahmedî, tâc* (Ar. başlık)” kelimelerinde uzun vokal korunmuştur.

***Bu nice ravza-durur ki oldı leb-â-leb lâle
Bu nice bâg-durur ki oldı ser-â-ser nergis (XLV/39)***

“*Nice*” kelimesi hem damak hem de dudak uyumuna uyar.

“*Leb-â-leb* (F. ağzına kadar dolu), *ser-â-ser* (F. baştan başa), *bâg* (F. bahçe)” kelimelerinde uzun vokaller korunmaktadır.

***‘İşîñüñ yüzini Hak gül bigi itsün tâze
Niçe kim ‘arza ide gözlere manzar nergis (XLV/40)***

“*İtsün*” kelimesinde bulunan “-sUn” kişi eki burada yuvarlak vokallidir. Kelime damak uyumuna uymakta fakat dudak uyumuna uymamaktadır.

“*Tâze* (F. yeni çıkış)” kelimesinde uzun vokal korunmaktadır.

Sonuç

Eski Anadolu Türkçesi Batı Türkçesinin ilk ayağını oluşturur. Bununla birlikte Eski Anadolu Türkçesi bir geçiş evresi konumundadır. Bir taraftan Eski Türkçeden izler taşıyan bu dil, bir taraftan Osmanlı Türkçesinin ilk evresinden izler taşır. Ahmedî'nin incelediğimiz methiyesinde rastladığımız dil özellikleri de yaygın olan bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Örneğin; methiyede yer alan *altundan* kelimesi Eski Türkçedeki halini korumuştur. Bu özelliğin yanı sıra *dürlü* kelimesinde bulunan isimden isim yapım eki +IU Osmanlı Türkçesinde de fonetik özelliğini korumakta ve Osmanlı Türkçesinde kullanılan *haşmetlü* kelimesinde bu ekin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca metinde yer alan uzun ünlülerin korunması, ses uyumlarının tam olarak oturmamış olması gibi hususlar da hem Eski Anadolu Türkçesinin hem de Osmanlı Türkçesinin dil özelliğini yansıtan örnekler olarak değerlendirilebilir. Türkçenin tarihî dönemlerine ait şekil bilgisi özelliklerinin tespiti noktasında dönem eserlerinin yön göstericiliğine başvurmak zaruridir. Bu bakımdan Eski Anadolu Türkçesi dönemi ile ilgili olarak dönemin kendi içerisindeki devirlere ait bilhassa kıymetli ve tesiri geniş olmuş eserlerden başlayarak tüm eserlere bu nazarla yaklaşmakta fayda olacağı kanaatindeyiz.

Kaynakça

- AKALIN, Mehmet, "Ahmedî'nin Dili", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten Dergisi*, 1994, s. 9-153.
- AKAR, Ali, *Türk Dili Tarihi*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2005.
- AKDOĞAN, Yaşar, Ahmedî Divanı http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10591,ahmedidivan_iyasarakdoganpdf.pdf?0 (Erişim Tarihi: 30.11.2016).
- ALTUN, Hilal Oytun, "Eski Anadolu Türkçesinde Benzetme Yapıları", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 17, 2012, s. 165-192.
- GÜLSEVİN, Gürer- BOZ, Erdoğan, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013.
- İSEN, Mustafa vd., *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011.
- KARAAĞAÇ, Günay, *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2010.
- KARAHAN, Leyla, "Eski Anadolu Türkçesinin Kuruluşunda Yazı Dili-Ağız İlişkisi", *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2006, S. 1/1, s. 1-12.
- KORKMAZ, Zeynep, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.
- KORKMAZ, Zeynep, "Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri", *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı*, Kanyılmaz Matbaası, İzmir 2005, s. 471-474.
- MENGİ, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.
- ÖZKAN, Abdurrahman, "Eski Anadolu Türkçesindeki Bazı Fiillerin Hâl Ekli Tamlayıcıları ve Bu Tamlayıcılarda Zaman İçinde Görülen Değişiklikler", *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2011, S. 6/1, s. 512-522.
- ÖZKAN, Mustafa vd., *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006.
- ÖZKAN, Mustafa, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi,

İstanbul, 2000.

PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2011.

ŞAHİN, Hatice, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.